

RINGMUS

Passer montanus

(foto Henk Dijkers / Buiten-beeld)

S86

Beschermingsstatus

Rode lijstcategorieën

Beschermingsstatus

Habitatrichtlijnsoort

Vogelrichtlijnsoort

Belangrijke leefgebieden

Korte soortbeschrijving

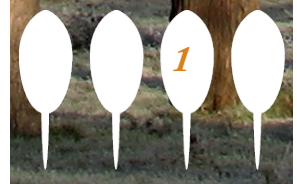
Soortkenmerken

Het verenkleed van de Ringmus wordt gevormd door warmbruine bovendelen en vleugels met zwarte strepen, een geelbruine stuit, donkerbruine staart en vuilwitte onderdelen. Ze is te verwarren met mannetjes van Huismus en Spaanse mus, maar herkenbaar aan bijna volledige witte nekband, zwarte vlek op witte oorstreek, kleine zwarte bef die niet voorbij veren van keel reikt, haar chocoladebruine kopkap en roep. Het verenkleed van de Ringmus verschilt niet tussen mannetjes en vrouwtjes noch tussen de verschillende leeftijden. Buiten broedtijd vind je Ringmussen vaak in groepen samen met andere mussen en vinkachtigen. Een ander belangrijk verschil met de Huismus is de roep. Het geluid lijkt op elkaar, maar is iets hoger, korter en melodieuzer.

Ecologie

Ringmussen voeden zich voornamelijk met zaden, maar eten ook insecten, met name in broedtijd. Elke jaar heeft de soort twee legsels. De eieren worden in 2 weken uitgebroed en weer twee weken later vliegen de jongen uit.

Buiten de broedtijd zijn Ringmussen vaak te zien in het gezelschap van andere mussen en vinkachtigen.

Biotoopvereisten

De Ringmus komt vooral voor rond dorpskernen en boerderijen in agrarische gebieden. Boomrijke plekken rondom de bebouwing zijn favoriet. De soort broedt in holtes van oude bomen en gebouwen of in nestkasten. Zeer uitzonderlijk komt het voor dat de Ringmus nestelt onderaan een nest van grotere vogels als Buizerd.

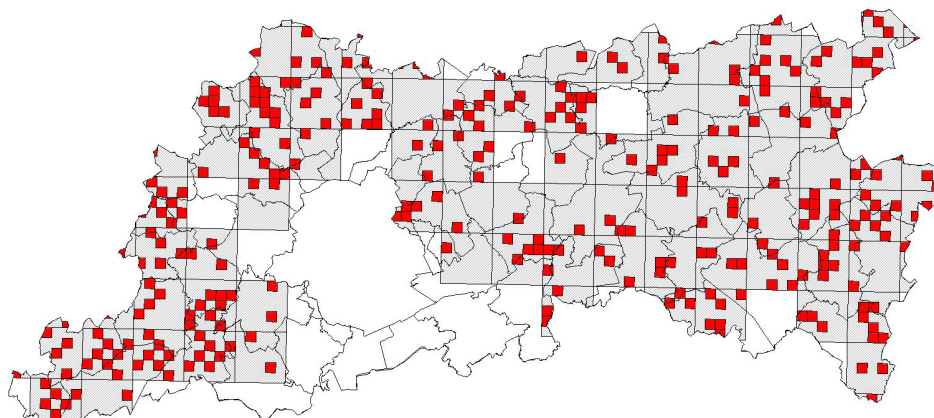
Populatie-uitwisseling en natuurverbindingen

De Ringmus is een standvogel. Het merendeel van de populatie blijft het gehele jaar in ons land, maar enkele kunnen in de winter rondzwerven tot in Frankrijk. Soortgenoten uit Noord- en Oost-Europa komen in ons land overwinteren. In het najaar verzamelen ze, evenals Huismussen, in kleine groepjes die dan aan de randen van steden en dorpen, in volkstuintjes en verloren hoekjes naar zaden zoeken. Soms vormen ze zwermen met andere zadenetende zangvogelsoorten waarmee ze in het open veld op onkruidveldjes foerageren.

Voorkomen in de provincie Vlaams-Brabant

Regionale verspreiding

De Ringmus is wijd verspreid in Vlaanderen en komt haast overal voor als broedvogel, zeker in agrarische gebieden. Een belangrijke voorwaarde voor de aanwezigheid is voldoende nestgelegenheid die gevonden wordt in de buurt van verspreide bebouwing - vooral op en rond boerenerven - en in houtige landschapselementen zoals knotbomen en houtwallen. In sterk verstedelijkte en bosrijke gebieden ontbreken Ringmussen doorgaans of komen ze enkel in lage dichtheden voor. Dit is onder meer het geval op verschillende plaatsen in Vlaams-Brabant en de ruime omgeving van Brussel.

Inventarisatieonderzoeken

- Algemeen soortenverspreidingsonderzoek door het bijhouden van waarnemingen via de website waarnemingen.be
- Project Algemene BroedvogelMonitoring (INBO, Vlaamse vogelwerkgroep Natuurpunt en Natuurpunt Studie)
- Project PuntTransectTellingen (INBO)

Knel- en aandachtspunten

- De Ringmus is voor zijn voedsel sterk afhankelijk van landbouwteelten. Het voedselaanbod gaat achteruit door een verminderde teeltdiversiteit en een sterke afname van (on)kruiden en insecten door pesticidengebruik. Ook een verbeterde oogstefficiëntie speelt de vogel parten omdat minder oogstresten (vooral van graan) achterblijven. De omschakeling van zomergraan naar wintergraan maakt dat minder winterse stoppelvelden overblijven waardoor in de winter nog maar weinig voedsel te vinden is.
- Op dezelfde wijze is de Ringmus ook afhankelijk van randen en ruigtes met houtkanten en heggen waarin nesten kunnen worden gemaakt. Schaalvergroting

en het verdwijnen van houtige kleinschalige landschapselementen resulteert in een verlies aan habitat.

Overzicht maatregelen

- H2.1. Aanleg van akkerreservaten en wildakkers
- H2.4. Aanleg van zonneranden/behoud van aardewegen
- H2.5. Gewaskeuze en vruchtafwisseling
- H2.8. - H2.10. Beheer perceelshoeken en randen, kruidenstroken en braaklegging
- H11.1. Aanleg van een houtkant, heg of haag

-
- S86.1. Ophangen van nestkasten
  - S86.2. Aanplanten van klimplanten

Landschaps- en habitatgerichte maatregelen

H2.1. Aanleg van akkerreservaten en wildakkers

Akkers met een verscheidenheid aan zadenrijke gewassen zijn in het voordeel van de Ringmus en andere zadeneters in het landbouwgebied. Hiervoor worden stukjes landbouwgrond ingezaaid met voor vogels geschikte voedselgewassen. Er wordt gezorgd voor een ruimtelijke spreiding van de voedselakkertjes en vooral met (veel) kleine akkertjes gewerkt. Een oppervlakte van maximaal 0,5 ha volstaat, evenals een maximum van één zo'n akker per 20 ha landbouwgebied. Dat maakt dat het systeem weinig ruimte vraagt en gemakkelijker toepasbaar is in grootschalig landbouwgebied. Tweejarige wildakkers zijn voordeliger. Tot de vogelvoedselgewassen die voor Ringmus voordelig zijn, behoren Tarwe, Kool, Koolzaad en Quinoa.

H2.4. Aanleg van zonneranden/behoud van aardewegen

Ringmussen nemen regelmatig zandbaden. Meestal vinden ze fijn zand enkel op aarden wegen. Het behoud hiervan is daarom aangewezen.

H2.5. Gewaskeuze en vruchtafwisseling

Afwisseling in teelten binnen een bepaalde oppervlakte. Beperking van het pesticidengebruik maakt dat onkruiden en insecten zich kunnen ontwikkelen en handhaven die de Ringmus tot voedsel dienen.

H2.8. - H2.10. Beheer perceelshoeken en randen, kruidenstroken en braaklegging

Een op natuurwaarden gericht akkerrandbeheer met kruidenrijke randstroken die bij voorkeur aansluiten op lineaire landschapselementen. Daarbij hoort ook een stopzetting, extensivering en/of gerichte(re) toepassing van bestrijdingsmiddelen in de akkerrandzones. Kruidenrijke overhoekjes en stoppelakkers (met graanresten) dienen als dekking en voedsel gedurende de wintermaanden. Ook kunnen stoppels en graanresten worden overgehouden.

H11.1. Aanleg van een houtkant, heg of haag

Het behoud van kleinschaligheid in het agrarisch gebied, vooral van heggen en houtkanten met een dichte laag struiken, een goed ontwikkelde kruidlaag onder de struiken en kruidenrijke zomen die kunnen dienen als broed- en schuilplaats.

Hagen kunnen geschoren worden of tot een brede heg uitgroeien. De ideale afmetingen voor hagen om meerdere soorten en grote(re) aantallen vogels aan te trekken, zijn een hoogte van minimaal 1,40 m en een breedte van minimaal 1,20 m, in een dichtheid van minstens 60-80 m/ha. De traditioneel geschoren haagjes rond tuinen zijn meestal te klein, in tegenstelling tot boerenerven die lange tijd door gevarieerde, opgaande hagen werden omgeven. Besdragende struiken worden best pas geschoren wanneer de bessen opgegeten zijn; meestal is dit tegen het einde van de winter (januari-februari). Tijdens het broedseizoen - tussen 1 april en 31 juli - wordt niet geschoren. Het scheren hoeft niet gelijkmatig te gebeuren en over het geheel van

de heg te gebeuren. Er kan bijvoorbeeld jaarlijks maar aan één kant worden geschoren of aan de bovenzijde kunnen takken worden overgehouden. Ook kan men (tijdelijk) delen van de haag laten uitgroeien. Het uitsparen van "gaten" in de aanplanting of het bijplanten van struiken waarmee de haag lokaal verbreedt, zorgt voor meer randsituaties en variatie. Houtkanten zijn bredere stroken vrij uitgroeïend struweel, al dan niet met daarin enkele verspreid of groepsgewijs groeiende hoogstambomen. Indien ze op een verhoogde wal staan, worden ze houtwallen genoemd. Ze spelen dezelfde ecologische rol voor akkervogels als hagen en heggen. Afhankelijk van het feit of ze een struweel- dan wel een boskarakter vertonen, zullen andere soorten van de houtkanten gebruik maken, vaak soorten die niet rechtstreeks van het landbouwgebied zelf afhankelijk zijn (b.v. mezen, spechten). Wanneer aansluitend een brede grasruigte of mantelzoom (bv. met bramen) aanwezig is, dan verhoogt de ecologische waarde aanzienlijk.

Soortgerichte maatregelen

S86.1. Ophangen van nestkasten

Ringmussen zijn holenbroeders en daarom te vinden in de omgeving van (oude) bomen met holten in een omgeving met veel struikgewas. Ze maken ook vaak gebruik van nestkasten die voor Koolmezen opgehangen worden. Nestkasten kunnen ook specifiek voor Ringmus worden gebouwd en kunnen vooral op plaatsen waar boomholten ontbreken of schaars zijn hun nut bewijzen. Een goede maat voor een ringmussennestkast is 12 x 12 x 28 cm met een invliegopening van 32-40 mm. Het belangrijkste verschil met een nestkast voor Koolmees zit in de grotere invliegopening. De nestkast wordt op een hoogte van 2 à 3 m opgehangen.

S86.2. Aanplanten van klimplanten

Ringmussen verzamelen net als Huismussen graag in dicht struikgewas, onder meer om er te slapen. Om dezelfde reden worden ook dichte muurbegroeiingen van klimplanten opgezocht. De aanplanting en het laten uitgroeien van dichte muurbegroeiingen tegen beschutte gevels is een geschikte maatregel. De voorkeur gaat daarbij naar groenblijvende en/of besdragende soorten zoals Klimop, maar ook Bosrank en Kamperfoelie komen hiervoor in aanmerking. In de stedelijke omgeving kan (aanvullend) ook van uitheemse soorten als Bruidsluier en Klimhortensia gebruik worden gemaakt. De vestiging van inheemse klimplanten in houtkanten en heggen kan eveneens worden aangemoedigd.

Financierings- en ondersteuningmogelijkheden

Algemeen

- Ondersteuning gemeentelijk natuurbeleid
- Subsidie voor de aankoop van natuurgebieden
- Landschapsteam

Soortgericht

- Bijzonder natuurbeschermingsproject

Habitatgericht

- Beheerovereenkomst verminderde bemesting voor een betere waterkwaliteit
- Beheerovereenkomst soortenrijke graslanden en akkers
- Beheerovereenkomst perceelrandenbeheer
- Beheerovereenkomst aanplanten en onderhouden van houtige kleine landschapselementen
- Beheerovereenkomst onderhouden van bestaande houtige kleine landschapselementen

Lopende initiatieven

- Adoptie Ringmus
In de gemeente Galmaarden, voeren inwoners en landbouwers samen met het Regionaal Landschap Zenne, Zuun & Zoniën maatregelen uit ten voordele van akkervogels. Daarnaast zijn een aantal vrijwilligers bezig met een jaar lang gericht akkervogels te tellen en te monitoren. Om alle inwoners te betrekken heeft Galmaarden symbolisch de Ringmus geadopteerd.
- Akkerreservaten in beheer van Natuurpunt, o.a. te 'Bethlehem' (Honsel - Meldert), 'Blinde Ezel' (Nerm - Hoegaarden), 'Egypte' (Nerm - Hoegaarden), 'Grote Kouter' (Vertrijk - Boutersem), 'Katerspoel' (Nerm - Hoegaarden), 'Pertseveld' (Hoksem - Hoegaarden). Ook nog een aantal akkerreservaten in West-Brabant.

Opvolgings- en evaluatiemogelijkheden

Inventarisatie door zichtwaarneming

Het inventariseren van de Ringmus gebeurt door het tellen van groepen mussen op vaste plaatsen en tijdstippen (bv. in de winter bij voedertafels, op onkruidakkers of op andere verzamelplaatsen).

Referenties & verdere informatie

Publicaties

- Anoniem (2003). Entry Level Agri-Environment Scheme Pilot. Scheme Guidance Booklet 2003. Department for Environment, Food and Rural Affairs (DEFRA).
- Dochy O. & Hens M. (2005). Van de stakkers van de akkers naar de helden van de velden. Beschermingsmaatregelen voor akkervogels. Rapport van het Instituut voor Natuurbehoud IN.R.2005.01, Brussel, i.s.m. het provinciebestuur West-Vlaanderen, Brugge. 108 p.
- Lack P. (1992). Birds on lowland farms. British Trust for Ornithology.
- Vermeersch, G. & Anselin, A. (2009). Broedvogels in Vlaanderen in 2006-2007. Recente status en trends van Bijzondere Broedvogels en soorten van de Vlaamse Rode Lijst en/of Bijlage I van de Europese Vogelrichtlijn. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 3, Brussel. 102 p.
- Vermeersch G., Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J. & Van Der Krieken B. (2004). Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 23, Brussel. 496 p.

Websites

- Akkervogels in de problemen www.inbo.be
- Graan voor gorzen in Natuurpunt Velp-Mene www.velpe-mene.be/nbakkerreservaten.htm
- Akkervogelprojecten in Vlaanderen en Nederland. www.inbo.be
- www.waarnemingen.be

Folders

- Akkervogels. Evenwicht tussen landbouw en natuur. Vogelwerkgroep Fruitstreek.
- Van de stakkers van de akkers naar de helden van de velden. INBO rapport <http://www.inbo.be/files/Bibliotheek/02/167602.pdf>

Advies

- INBO
- Natuurpunt Velp-Mene
- Vogelbescherming Vlaanderen

S86

